

popisek m. w. 2014

FUNDACJA ELŻBIETY ZAWACKIEJ

ul. Główna 10

01-200 Głogów

tel. 22 55 65 22 186

www.elzbieta.pl

REGON 142736

Nr r-ku 02 1050 1000 0000 0000 5002 0244

Tomaszek Helena
Gdaińsk-Oliwa

Brodnica

Golub AK

Mieczyman Helena
z d. Grajkowska
"v. Tomaszek

ps. "Danka"

MK: 351/351 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Prezman Helena
T: *R: 351/351 Pom.*
Brodnica A.I

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja własna

k. 7 s. 1-7

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

k. 2 s. 1-4

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

k. 2 s. 1-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – Inne...

IV. Korespondencja

1) bieżąca

k. 1 s. 1-2

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”]

k. 11

VI. Fotografia: zbiór ikonografii

1./1. Delajja - Kreczman Heleus s d. Grajkowska

1. Delajja Helemy Tomaszek s d. Grajkowskiej o działalności kompi-
racyjnej, mpis, kopia (z 1978 r.) k. 2 s. 1-2
2. jak wyżej mpis oryg. + kopia k. 4 s. 3-6
3. Informacja - „Helewa Tomaszek” woto
Kreczman s d. Grajkowska ps. „Danke”
- data wpływu pisma 6.10.1992,
mpis, oryg. k. 1 s. 7

Relacja uczestniczki
walk o niepodległość
Dane osobiste

351/Po¹
21.8.78

1. Helena Tomaszek z d. Graf Koroska w okup. Kreerman
2. 30.X.1920 Gólab
3. Jan Maria z d. Czapracka
4. robotnicze
5. podstawowe - ekspedientka
6. Gd. Olina

II Okres przedwoj.

1. pracowałam w Fabryce Serow w Gólabie „Roth”
2. Przystosowanie Wojsk. Kobiet

III Okres okupacji

1. W czasie okup. pracowałam u matki w prywatnej pralni w Gólabie, Chopina 10 m 2
2. Brat mój Jan Graf Koroski zapisał mi w przekazaniu różnych przesłtek odpowiednio zamelinowanych. Były pieniądze broni i inne zabytowane wiadomości. Zapisała się żona byłam w 43 r. przez brata świadkiem był również jeden pan nazwiska nie znam. Był to oficer, którego ukrywaliśmy nazywaliśmy go wujek Feliks. Opowiadał, że żonę jego i dwoje dzieci Niemcy zamordowali w Warszawie. H domu mojej matki odbywały się zbrania konspiracyjne. Moim obowiązkiem było czuwać, żeby matki nie powołany nie wstąpił do mieszkania
3. Kalendarz do Armii Krajowej mój pseudonim „Danka”
W obawie przed wywiezieniem mnie na roboty w 1940 r. w grudniu wyszłam zamąż za Kreermana. Jako cingdeutsche został wcielony do armii niemieckiej i zaginął. Z pierwszego męża mam dziewczynkę i drugiego w 1951 wyszłam powtórnie zamąż za Andrzeja Tomaszka z nim mam pięcioro dzieci. Mąż opuścił mnie w 75 r i cały obowiązek wychowania dzieci spoczywał na moich barkach. Matka, która również pracowała w konspiracji zmarła w 1974 r.

„Wyjeżdżałem” przez brata lub bezpośrednio wysyłał
mnie do Rypina, Wąbrzeźna Brodnicy nie licząc
kontaktów na terenie Golubia. jako łączniczka kontakto-
wałam się w umówionych miejscach na hasło
i odzew. Memu bratu (mistrzowi Kominiarskiemu)
jego zawód ułatwiał kontaktowanie się.

Odległości Golub-Rypin odbywałam przeważnie pieszo
obciążona materiałem konspiracyjnym. Pomotną
drogę miałam ułatwioną, bo brat jako kominiarz
odwoził mnie do połowy drogi rowerem.

znajam Jadwigę Cyrklaff, która również pracowała
w konspiracji. Została aresztowana na skutek wyspy
pożarowej 1944 i nie wróciła. Jak się dowiedziałam
została rozstrzelana. W Golubie punktem kontaktowym
było mieszkanie Kaliny Lebońskiej na ul. Rynek 3.
Jej matka pracowała w Ośrodku Zdrowia i od niej
Kalina przynosiła lekarstwa i środki opatrunkowe.
Tragiczne przeżycia wojenne odebrały jej zdrowie.
Pamięć zawodzi dlatego moja relacja jest b. krótka.

iv. Okres powojenny

1. Po oswobodzeniu ~~zamieszkałam~~ 1945 do 1957 pra-
cowałam jako ekspedientka w Gminnej Spółdzielni
Samopomocy Chłopskiej w Golubiu.
Ze względu na stan zdrowia musiałam zanie-
chać pracy zawodowej opiekując się chorą matką
i dziećmi. W 1960 marcu siwilkowo został przeniesio-
ny do Gdańska. Obecnie robię starania o rentę
wojenną.

Relacja spisana

18. VIII. 1978

Tomaszek Helena

w obecności:

Olgi Olszewskiej
Kazimierzy Rogozińskiej

R E L A C J A

uczestniczki walk o niepodległość.

DANE OSOBISTE:

1. Helena Tomaszek z d. Grajkowska - w okup. Kreczman
2. ur. 30.X.1920r. Golub
3. Jan, Maria zd. Czapracka
4. robotnicze
5. podstawowe - ekspedientka
6. Gdańsk - Oliw-a,

II. OKRES PRZEDWOJENNY

1. Pracowałam w Fabryce Serów w Golubiu "Roth"
2. Przynależenie Wojskowe Kobiet

III. OKRES OKUPACJI

1. W czasie okupacji pracowałam u matki w prywatnej pralni w Golubiu, ul. Chopina 10 m.1
2. Brat mój Jan Grajkowski zaufał mi w przekazywaniu różnych przesyłek odpowiednio zamelinowanych. Były pieniądze, broń i inne zaszyfrowane wiadomości. Zaprzysiężona byłam w 1943r. przez brata. Świadkiem był również jeden pan - nazwiska nie znam. Był to oficer, którego ukrywaliśmy. Nazywaliśmy go wujek Feluś. Opowiadał, że żonę jego i dwoje dzieci Niemcy zamordowali w W-wie. W domu mojej matki odbywały się zebrania konspiracyjne. Moim obowiązkiem było czuwać, żeby nikt nie-powołany nie wtargnął do mieszkania.
3. Należałam do Armii Krajowej - mój pseudonim "Danka".
W obawie przed wywiezieniem mnie na roboty w 1940r. w grudniu wyszłam zamąż za Kreczmana. Jako "eingedeutsch" został wcielony do armii niemieckiej i zaginął. Z pierwszego męża mam dziewczynkę. W 1951r. wyszłam powtórnie zamąż za Andrzeja Tomaszka. Z Nim mam pięcioro dzieci. Mąż opuścił mnie w 1975r. i cały obowiązek wychowania dzieci spoczywał na moich barkach. Matka, która również pracowała w konspiracji zmarła w 1974r.

"Wujek Feluś" przez brata lub bezpośrednio wysyłał mnie do Rypina, Wąbrzeźna, Brodnicy - nie licząc kontaktów na terenie Golubia. Jako łączniczka kontaktowałam się w umówionych

miejscach na hasło i odzew. Memu bratu (mistrzowi kominiarskiemu) jego zawód ułatwiał kontaktowanie się.

Odległości Golub-Rypin odbywałam przeważnie pieszo, obciążona materiałem konspiracyjnym. Powrotną drogę miałam ułatwioną, bo brat, jako kominiarz odwoził mnie do połowy drogi rowerem.

Znałam Jadwigę Cyrklaff, która również pracowała w konspiracji. Została aresztowana nas^kutek wsypy; początek 1944r. i nie wróciła. Jak się dowiedziałam została rozstrzelana.

W Golubiu, punktem kontaktowym było mieszkanie Haliny Lubońskiej na Rynku 3. Jej matka pracowała w Ośrodku Zdrowia i od niej Halina przenosiła lekarstwa i środki opatrunkowe.

Tragiczne przeżycia wojenne odebrały mi zdrowie. Pamięć zawodzi dlatego moja relacja jest b.krótką.

IV. OKRES POWOJENNY

1. Po oswobodzeniu w 1945r. do 1957r. pracowałam jako ekspedientka w Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Golubiu. Ze względu na stan zdrowia musiałam zaniechać pracy zawodowej opiekując się chorą matką i dziećmi. W 1960 mąż służbowo został przeniesiony do Gdańska. Obecnie robię starania o rentę wojenną.

Relacja spisana
18.VIII.1978r.
w obecności:
Olgi Olszewskiej
Kazimiery Rogozińskiej

(-) Tomaszek Helena

R E L A C J A

uczestniczki walk o niepodległość.

DANE OSOBISTE:

1. Helena Tomaszek z d. Grajkowska - w okup. Kreczman
2. ur. 30.X.1920r. Golub
3. Jan, Maria zd. Czapracka
4. robotnice
5. podstawowe - ekspedientka
6. Gdańsk - Oliw-a,

II. OKRES PRZEDWOJENNY

1. Pracowałam w Fabryce Serów w Golubiu "Roth"
2. Przyposobienie Wojskowe Kobiet

III. OKRES OKUPACJI

1. W czasie okupacji pracowałam u matki w prywatnej pralni w Golubiu, ul. Chopina 10 m.1
2. Brat mój Jan Grajkowski służył mi w przekazywaniu różnyok przesyłek odpowiednio zamalowanych. Były pieniądze, broń i inne zakrywane wiadomości. Zaprzyściżona byłam w 1943r. przez brata. Świadkiem był również jeden pan - nazwiska nie znam. Był to oficer, którego ukrywaliśmy. Nazwaliśmy go wujek Feluś. Opowiadał, że żonę jego i dwoje dzieci Niemcy zamordowali w W-wie. W domu mojej matki odbywały się zebrania konspiracyjne. Moim obowiązkiem było czuwać, żeby nikt nie-powołany nie wtargnął do mieszkania.
3. Należałam do Armii Krajowej - mój pseudonim "Danka".
W obawie przed wywiezieniem mnie na roboty w 1940r. w grudniu wyszłam zamąż za Kreczmana. Jako "eingedeutsch" został wcielony do armii niemieckiej i zaginął. Z pierwszego męża mam dziewczynkę. W 1951r. wyszłam powtórnie zamąż za Andrseja Tomaszka. Z Nim mam pięciore dzieci. Mąż opuścił mnie w 1975r. i cały obowiązek wychowania dzieci spoczywał na moich barkach. Matka, która również pracowała w konspiracji zmarła w 1974r.

"Wujek Feluś" przez brata lub bezpośrednio wysyłał mnie do Rypina, Wąbrzeźna, Brodnicy - nie licząc kontaktów na terenie Golubia. Jako łączniczka kontaktowałam się w umówionych

niejszack na hasło i odzew. Memu bratu (mistrzowi kominiarskiemu) jego zawód ułatwiał kontaktowanie się.

Odległości Golub-Rypin odbywałam przeważnie pieszo, obciążona materiałem konspiracyjnym. Powrotną drogę miałam ułatwioną, bo brat, jako kominiarz odwoził mnie do połowy drogi rowerem.

Znałam Jadwigę Cyrklaff, która również pracowała w konspiracji. Została aresztowana naskutek wypy; początek 1944r. i nie wróciła. Jak się dowiedziałam została rozstrzelana.

W Golubiu, punktem kontaktowym było mieszkanie Haliny Lubońskiej na Rynku 3. Jej matka pracowała w Ośrodku Zdrowia i od niej Halina przносиła lekarstwa i środki opatrunkowe.

Tragiczne przeżycia wojenne odebrały mi zdrowie. Pamięć zawodzi dlatego moja relacja jest b. krótka.

IV. OKRES POWOJENNY

1. Po oswobodzeniu w 1945r. do 1957r. pracowałam jako ekspedientka w Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Golubiu. Ze względu na stan zdrowia musiałam zaniechać pracy zawodowej opiekując się chorą matką i dziećmi. W 1960 mąż służbowo został przeniesiony do Gdańska. Obecnie robię starania o rentę wojenną.

Relacja spisana
18.VIII.1978r.
w obecności:
Olgi Olszewskiej
Kazimiery Rogozińskiej

(-) Tomaszek Helena

Helena Tomaszek - v.Kreczman z d. Grajkowska p.s."Danka"

Zam. w Gdańsku-Oliwa

ur. 30.10.1920 r. w Golubiu

córka Jana Grajkowskiego i Marii z d.Czapracka

Ojciec Heleny był bednarzem a matka prowadziła pralnię.

Helena T. pracowała przed wojną w fabryce serów a po wojnie przekwalifikowała się na ekspedientkę.

Od urodzenia i w czasie okupacji mieszkała Helena T. ~~mieszkała~~ z matką i dwoma braćmi w Golubiu.

Od roku 1942 należała do siatki AK Grussa, Inspektorat "Browar" na okręg Brodnica, Golub, Rypin, zaprzysiężona przez pułkownika Chylńskiego p.s."Wicher." Bezpośrednim przełożonym był brat Heleny Jan Grajkowski p.s."Tadeusz".

Dom rodziny Grajkowskich był punktem przerzutowym broni, amunicji, pieniędzy i informacji dla partyzantki w Borach Tucholskich. Odbywały się tam również odprawy z pułk. Chylńskim ubezpieczone przez Helenę Gr. z małym dzieckiem naręku, jak również narady i odprawy szefa sztabu KO z komendantem Podokręgu "Porfir" komendantem obwodu Rypin. Okresowo dom ten był również kwaterą komendanta AK płk. Chylńskiego.

Zadaniem "Danki" było przenoszenie broni i amunicji do następnego punktu przerzutowego.

Działalność rodziny Grajkowskich zakończyła się z wejściem wojsk rosyjskich. Dwa dni po wkroczeniu Rosjan aresztowano brata Heleny Jana Grajkowskiego "Tadeusza" i wywieziono w głąb Rosji. Wrócił po dziesięć miesięcy wopłakany stan. Mieszka obecnie w Rypinie, Plac Sienkiewicza 5.

Helena Tomaszek - Grajkowska otrzymała odznaczenia:

 Krzyż Armii Krajowej - Londyn dn. 11.11.1982 r. oraz

 Medal Wojska - Londyn dn. 15.08.1948 r.

pod dyktando Heleny Tomaszek-
Grajkowskiej opisała

Janina Walentynowicz

Tomaszek Helena

1./2. Dokumenty dotyczące relatora:
Wraczman Heleny i woto Tomaszek

1. Oświadczenie świadka - Stanisława
Suszynskiego - z 29.08.1978 r. o konspi-
racyjnej działalności Heleny Tomaszek,
kopia k. 1 s. 1-2
2. Oświadczenie świadka - Jana Grajkow-
skiego - z 30.08.1978 o konspiracyj-
nej działalności Heleny Tomaszek,
kopia k. 1 s. 3-4

Suorzyński Stanisław
pseudonim "vel" "Leitold"
87-500 Rypin ul. Kościuszki 7/9
(Nazwisko, imię, pseudonim i adres
składającego oświadczenie)

Rypin, dnia 29.08 1978 r.
(miejscowość)

4221/95¹

rel. 6-7

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(anka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): Związku Walki Zbrojnej - Armii Krajowej
od 24 marca 1944 do 20 stycznia 1945 r.

świadomy(ą) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(a) się dowodem osobistym seria i numer RH 5063890
wydanym dnia 24.07 1964 r. przez KPMO Rypin

oświadczam:

że Ob. Helena Tomaszek z d. Grajkowska (córka) Jana i Marii
urodz. dnia 30 października 1920 roku w Golubiu-Dolnym.

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(ą) oświadczenie i czasokres od — do): Armii Krajowej w okresie od stycznia 1944 r. do stycznia 1945 r. w tym okresie kontaktowała się ze mną przekazując mi pocztę i materiały konspiracyjne i zgodnie ja jej przekazywałem. Miejsca kontaktów Golub.

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim "Danka" i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): w tym mianym powyżej okresie była łączniczką w dyspozycji szefa sztabu Komendy Okręgu AK "Pomone" ppłk. Józefa Kleylińskiego ps. "Wicher", "Danka" w swoim mieszkaniu prowadzila stałą korespondencję dla oficerów z Komendy Okręgu AK "Pomone" oraz punkt kontaktowy.

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej
wydanej przez Zarząd Okręgu w Bydgoszczy

Koło Kombatantów: 2301
Wzrost 170 cm, data 1943
Wzrost 170 cm, data 1943
Własnoręczność podpisu stwierdza się:
Helena Tomaszek
Miejscie Golub

(pieczęć i podpis odpowiednich władz
lub Zarządu ZBoWiD)

Prawdziwość powyższych danych
stwierdzam własnoręcznym podpisem

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy,
funkcja, stanowisko)

ST. INSTRUKTOR
Inż. Janusz [imię]
[adres]
[adres]

Helena Tomaszek
30. X. 1920 r.
zam 80-332 Olma

2

OSWIADCZENIE SWI

Handwritten signature and a blue stamp with illegible text.

Grajkowski Tom
ps "1943" v. 142
Dyma H. S. Sulikowicz
nazwisko, imię, pseudonim i adres
składającego oświadczenie)

M
Dyma dnia 30.08 1978 r.
(miejscowość)

422/A3
93

ST. INWENTARZ
Kancelaria
ul. Wolności 10
10-100 Jankowice
Kielce

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): *2. batalion Kalki 2. brzojnej - Armii Krajowej*
od listopada 1940 r. do stycznia 1945 r.
świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(a) się dowodem osobistym seria i numer *PH.526.63.36*
wydanym dnia *24. lutego 1965* r. przez *KPMO Dyma*

oświadczam:

ze Ob. *Helena Tomaszek z d. Grajkowa* (córka) *Jana i Marii*
urodz. dnia *3.0 października 1920* roku w *Gólkach Dobrym*
jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(cą) oświadczenie i czasokres od — do): *2. batalion Kalki 2. brzojnej - Armii Krajowej (2.12-1941) - Oct. gmelucha 1943 r. do stycznia 1945 r. stryżymkatom i prakucznatcu*
melitruki i podziemny konspiracyjny Pomocnik w tym okresie w 3.10.1943 r. przyjechał do miejscowości Ob. Heleny Tomaszek, gdzie mieszkał jako kurier w Związku Jaszczur i Bielich.

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim *"Danka"* i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do):

1. batalion 1943-45 - Danka pełnił funkcję szefa sztabu i melitruki szefa sztabu Komendy Okręgu 2. WZ - AK, Pomocnik do Obwodów AK Dyma - Bezpieczeństwa Obwodowy - Danka "był" ppłk. "Kieles" "Kielce" "Białe" Pomocnik sztabu sztabu i prakucznatcu ppłk. "Staw" "Kielce" "Kielce" szefa sztabu sztabu Komendy Okręgu 2.12-1941 - AK, Pomocnik i szefa sztabu sztabu Komendy Obwodowej Obwodów AK Dyma i innych.

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej *4711/Bj* wydanej przez Zarząd Okręgu w *Dziedzięce*

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Władysław Sulikowicz
(pieczęć i podpis odpowiednich władz lub Zarządu ZBoWiD)

Komenda Okręgowa
Bojowników
ul. Wolności 10
Kielce

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem

15. Kieles v. 142
Tacznik d/s specjalnych
(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja i powołanie)
Komenda Okręgu 2.12-1941 - AK
"Pomocnik"

14e

Helena Tomaszek bol.
30. X. 1920 r.
wim 80-332, Olima

OSWIADCZENIE SWIADKI

- II. Materiały uzupełniające relacje: Kresoman
Helena z el. Grajkowska
1. Jępiel skae Grewni, informacja o działalności konspiracyjnej rodziny Grajkowskich, mpis, oryg. 1939 1945 k. 1 s. 1
 2. Biogram Heleny Kresman z d. Grajkowskiej autorstwa Jęmy Jępiel-skiej-Mowakowej, mpis oryg. k. 1 s. 2

Rodzina Jana Grajewskiego ps. Tadek w Golubiu:

Matka - wdowa mieszkała razem z corka Helena i wnuczka mala 3-letnia Elzunia i Tadek. Mąż Heleny był przymusowo wcielony do wojska niemieckiego. Ta starsza już spracowana kobieta nigdy nie okazała najmniejszego leku czy strachu. Całe jej życie to była ciężka walka o byt. Syn jej Tadek całkowicie oddany pracy konspiracyjnej był pomocnikiem kominiarskim Asa. W domu ~~Asa~~ odbywały się odprawy często w czasie swego pobytu na tym terenie Rekin miał spotkania w tym domu z Tomaszem, Zbikiem z Torunia i innymi. Była u niego skrzynka pocztowa, gdzie przyjeżdżał Kajtek z Torunia z poczta od Zbika. Kiedy przyjechałam z p. Zofia Gadomska z bronia do niej, ponieważ to nie był pierwszy raz że przyjechałam z tym towarem, więc od razu powiedziałam co przywiozłyśmy, p. Grajewska przyniosła kosz na drzewo, ułożyła bron przykryła drzewem, i postawiła w kuchni, mówiąc że co nie jest bardzo ukryte na to Gestapo nie zwraca uwagi. Kiedy przyjechałam do nich rowerem cała zmoczona z Bydgoszczy, od razu predka dała mi swoje ubranie, bo nic innego nie miałam do zmiany. U nich przez krótki czas ukrywał się Rekin, niesamowicie gościnnie. Dzieci wychowała w duchu głębokiego patriotyzmu. Corka Helena była także kurierka do Torunia i Kowalewa. ~~W~~ ^W tam ukrywała ze sobą mala Elzunia, dziecko miało albo reke lub noge zabandazowane a tam ukryta poczte. Kiedyś byłam świadkiem jak mala pokazywała na dworcu policjantowi zabandazowane reke mówiąc, że ma bardzo skaleczona i Niemiec pomógł im wsiąść do pociągu i jeszcze kazał im miejsce zrobić. Elzunia była bardzo mądre dziecko. Nienawisc do Niemców miała głęboko zakorzeniona, z reguły wypożyczala się Elzunie idąc na spotkanie czy oddając poczte. Jednego dnia szłam z nią do Dobrzynia na spotkanie z Tomaszem, a przed nami szedł żołnierz niemiecki, mala zaczęła mnie ciągnąć za reke, kiedy się schyliłam, mówi mi do ucha że ona chciała by Niemcowi napłuc tylko na czubek buta, ale teraz nie można. Kiedy Helena jechała a mala zobaczyła że Niemcy robia rewizje w pociągu, to zaraz zaczęła płakać pokazując albo palec albo noge, że ja boli, Niemcy z reguły rozczulali się nad nią i nigdy nie rewidowali Heleny.

[Mala była tak wytresowana, że nawet bawiać się przed domem jak zobaczyła policjanta, od razu przybiegala do domu mówiąc że idzie "gapa", mąż Heleny był również przed poborem do wojska związany z Ak.]
(ojazdowe Yrma)

2

m k

GRAJKOWSKA HELENA ZAMŚKreczmar sec.Tomaszek ps.Danka

ur.30-10-1920r w Golubiu

Ojciec Jan-bednarz

Matka Maria z d.Czapracka-prowadziła pralnie domowa

Naęła do PWK w szkole

Przed wojna pracowała w fabryce serów

Po wojnie ekspedientka w sklepie.

Od 1942r pracowała w siatce mjr.~~St. Grusiat~~ ^{Y. Grusiat ps. Stevia} szef II-ki KO

zaprzyięona przez ppłk.J.Chylińskiego ps.Wicher szefa sztabu KO

Dom rodzinny był pkt.przerzutowym broni i amunicji do Borów Tucholskich.

Odbywały się odprawy szefa sztabu w czasie kiedy przebywał na kwaterze.

Przyjeżdżał por.Tadeusz Kowalski ps.Tomasz k-dt.obwodu Rypin,

Kpt.Br.Pietkiewicz ps.Żbik,Krzysztof k-dt Podokręgu Południowego.

W czasie odpraw mieszkanie było ubezpieczane przez Helenę, która wraz z małą córeczką Eżbieta w wózku lub na ręku spacerowała po ulicy.

Dom był również kwaterą Wichra i kurierki Jagielskiej Ireny ps.Ewa.

Jeździła jako kurierka do Rypina, Brodnicy i Wąbrzeźna z córką, 3-letnią

Elżunią a w zabandażowanej ręczce lub nożce dziecka przewoziła meldunki,

rozkazy i inne raporty.Często chodziła pieszo do okolicznych wsi i

miasteczek nosząc pocztę.Czasem brat Jan ps.Tadek podwoził ją rowerem.

Utrzymywała kontakt z Paluszkiewiczem Alojzym ps. Naęc w Kowalewie.

Córkę tak wyuczyła, że kiedy w pociągu następowała rewizja, dziecko płakało,

że boli ją nóżka lub rączka.Niemcy rozczulał i się i nigdy nie

była rewidowana.

Heuz Nowakowski - Jagielski

T:..Suszynski SS.Kreczmar H.Jagielska I.

IV. / 1. Korespondencja: biśiąca - Krecanaw Helenium
"voto Tomaszek

1. Pismo Helenium Tomaszek do Fundacji
z 19.09.1990r. w sprawie wydania zesiu od-
sznia o działalności konspiracyjnej, rskpis
oryg.

kl. 1 s. 1-2

Tomaszek Helena c. Marii
wzrost 80-332 Olina,

Olina 19. IX 1990

Szanowna Pani

422/1/90

Szanowne Pani! mgr Elżbieta Lamacz

Lamaczom się z prośbą o pomoc Pani
w wystawieniu zaświadczenia iż byłam
Łotwinem - Łotwiszką i kurierką obozów Armii
Krajowej Rypin pod dowództwem „Wicher” i
„Błęty” płk. Józefa Chylińskiego.

Ja Helena z Gajholskich vel Kreczman
wzrost Tomaszek w. 30 października 1920 r.
w Golubiu z. Marii i Jana (z bractwami)

byłam zaprzysiężona wraz z matką rodzinną
IX jesienią 1942 r. /doty niepaństwa/ do tajnej organiz-
acji na naszym terenie tj. do Armii Krajowej -
Golub i Rypin. Działalność moja i rodzinny temat
do wywołania naszego terenu tj. do stycznia 1945 r.

Brat Jan „Ladun” został zabity 23. I. 1945 r. w Niemczech
na Syberii, promocją chorążi 1945 r. do domu. Ściągnęłam
podaję takie brata że za naszą działalność oraz wywołanie
organizacji on poniósł za nas krótkie więzienie i wolność.
Ściągnęłam listy moje są w zbiorach Brodniczkich nr str:
196, 197, 209, 221, 188, 217. które zapamiętała szanownej
Pani już wcześniej. Posiadam Medal Wojny leg. nr 29810 - Sierp.
ps. „DANKA” z 15.08. 1948 r. i kmp Armii Krajowej leg. nr 26595
z 11.11.1982 r. z Londynu. Nie posiadam interwju - verte

państwowej Odznaki Pom. okr. AK, którą
proszę być posiadacze na państwie kontynuacji
trudnych smagani z nawiązaniem życia
nao moryjskich Pełkowi należących w ser. AK
z mejidias i okupantem hitlerskim.

Zeświadczenie i umieszczenie w aktualnej
encyklopedji mnie - konieczne jest do zweryfiko-
wania mnie jako kombadantke w naszym
Kole w Światowym Związku Żoł. Armii Krajowej
(Sopot - Okręg, Al. Niepod. 766) Nr mojej ewidencji
w Kole 1194. Świadkowie moi m. in. Suszyński
Stanisław ps. "Junior" vel "Witold"; Gnojnowski Jan
ps. "Tedeum", których oswiadczenie do wykorzystania
w ewidencji obywateli, braku mi jest kontaktu
ze świadkami i kolekcjami z tamtego okresu
z którymi współdziałaliśmy.

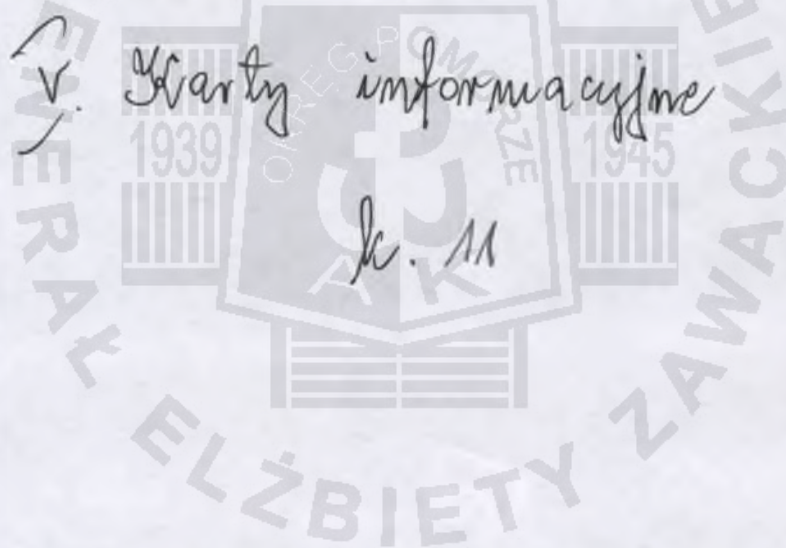
Z wyrazami pozdrowienia
Tomasz Hedeus

T: 351/351 Pom.

Brodnice

Prezeman Helena

v. Karty informacyjne
k. 11

351/12

PK
Golub.
1
188
brun m

Grajkovské Helene

z m. 29. Tomaneck
prostra dvoch Grajkovskich
obecn. Gdansk. Olive

1939
jez same z druzin
matlie Grajkovske Zuzer Fe

napinatan do my ^{6 VIII 78} i do Eli Flewstley
i Kari Bartel 6 VIII 78

l. +

1.

2. 351/Pom

3 AK 2
Hrabstwo
Brodnia

4. Grajkowska - córka
Kreczman Helena
obecni Tomaszek

5. z d. Grajkowska

6. „Danka”

7. wstęp. Kreczman

8. Jan Maria
z d. Czapracka

9. ur. 30. 10. 1920 r. Golub

10. Golubiński Oliwa,

11.

12. Rel. wtasna

(K 82)

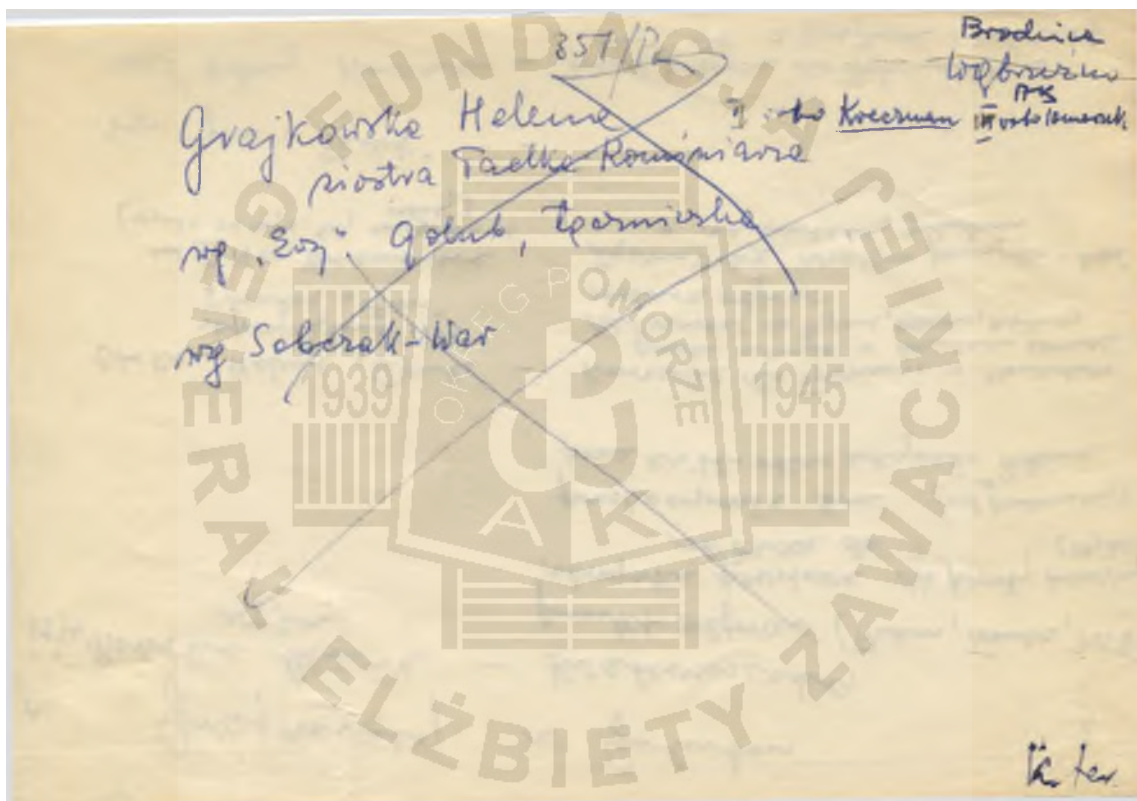
też emigracja do punktów golubskich
Kucierka do Tarnowa, Brochów, Rypina, Wąbrzeźna
ostatnie punkty odprawy

n Grajkowscy w Golubiu 3
 ++ 1974 Matka Maria - Ksawerowska
 rok 81 punkt odpraw (Relim, Tomasz, Flak
 skrytka postrona dla poczty formidacji (Kajtel)
 od Zbicka do ?
 przebiegająca broni (od Giedonki)
 przez kwiłki obława ukrywała Relimie

córka Helena "Danka" - Kwiecień do Tommas i Kowalska
 zaproszenie 1943 powsta ukryte w basenach covecchi
 s'iriadeli "Felin" film wmont do Ryjnie, Kowale, Brodny
 obława odpraw
 20 XII 1940 Kwerwanowa (miał 20 lat, był miły i nie
 młody) tajemnicze wiadomości przynosił i broni
 " na kontakty Golubini

syn Jan "Tadek" -
 meż Helmy Kwerman - przed powrotem do bohrmachten w
 troje "PK 2 Grajkowka i Sabarak 7.

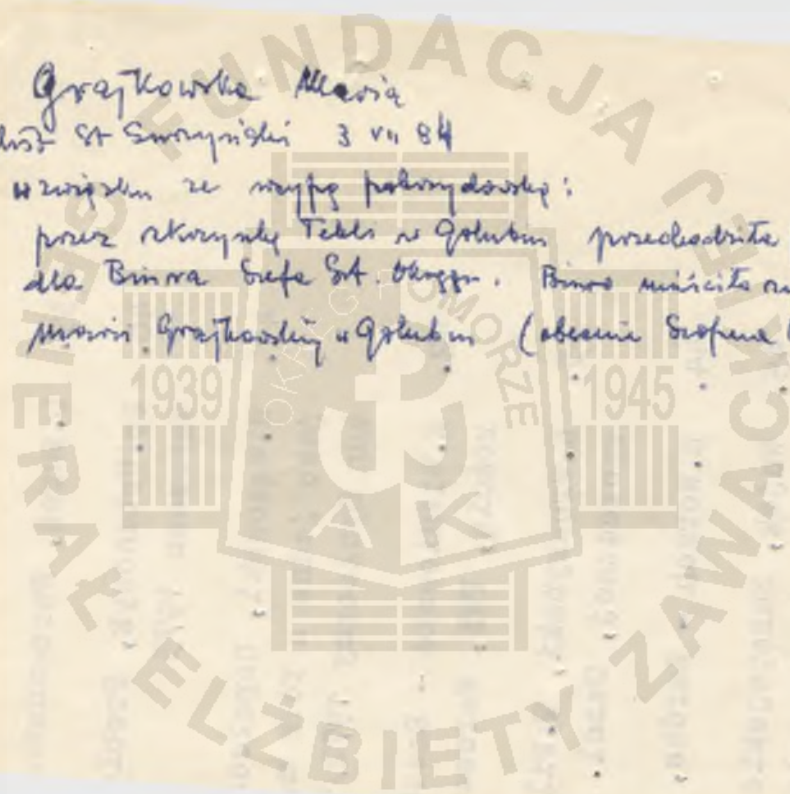
++ 1974 Grażkowska Maria, wdowa
z d. Czapracka
matka pani Grażkowskiej (Jadke Komisarskiej)
zamieszkała Górnice ul. Chopina 10 m 1
prowadziła prywatną praktykę, u której
pracowała jej córka Helena Grażkowska
— ~~rozważała~~ ~~Tomasi~~ ~~II~~ ~~vato~~ ~~Róża~~ ~~—~~ 22 1984
W jej domu odbywały się zebrania konspiracyjne

Poradnia
Górnice 4
17K

Grajtkowa Maria
list do Szwajczerki 3 VII 84

Brodzina
Gdub
5

Wzrostem ze względu na podległość:
przez ukryte Tabela w Gdubin przedłożone poście
dla Binna Gdub Gdub. Binno miście on w
Munis. Grajtkowa "Gdubin" (obecnie Gdubin 10)

Grajkarce. Maria
Grajkarce. Maria
Rezerwan ob Tamagat AK 6

Int. Svoj 2 25 II 1984

Kajtek pilotowala Zbicka do Golubia do matki
Jana Grajkarcego "Tadka" dn 20 X 1944

1939 1945
FUNDACJA
ENERGIA
ELŻBIETA ZAWACKIE
AK
Zob. net. Kreerman
Grajkowska Helena
i miera Kreerman z Golubca
Zob. Tomasz
Tomazuk Q danisk
Zob. J. Szymanski "Hykar" notniemy Ak - 82/3
Kupim
Ak 7

GRAJKOWSKA HELENA

GOLUB
AK
8

Łob. t. J. Jagielskiej - Nowak, 60

11/94

Borodnia Golub
R. 9
~~Grudziądzka~~

Grajkowska-Kreczmar Helena ps. Danka
Córka Grajkowskiej, matki Tarka. Mąż jej został przymu-
sowo wcielony do Wehrmachtu, a ona jeździła jako kurierka
do Torunia i Wąbrzeźna, zabierając ze sobą małą, 3-letnią
córeczkę, Elzunię. Dziecko miało rączkę lub nóżkę zaban-
dażowaną, a pod bandażami były rozkazy i meldunki.
Mała Elzunię często "wypożyczałam", kiedy sama musiałam
iść do „Asa”. Pewnego dnia siedł przed nami żołnierz
niemiecki, Elżunia zaczęła mi się wyrywać, na moją uwagę
dlaczego jest niegrzeczna, mała powiedziała: "ja chcę
temu Szwabowi napluc na koniec buja". Powiedziała to mi
do ucha, dodając, że Szwab nie może tego słyszeć.

Złoto białki
Tomten

Ewe
94

30-11-94

brat

Golub
AK 10

Grajkowska Helena
ps Danka

Widzieli jako kurierzy do Tomunia
zabieracie ze sobą córki Elżbiety
bandarowata dźwięki rzyki
a pod bandarowani były rorkary.

gws
94

16-11-94

Int. Henry Jagielskiej, zam. Nowak

Brodnica

11

K-351/351 Pom.

Krecman Helena

Informacje dotyczące pracy Teżmielek.

Zob. Muszkiewicz "Uchwyć kobiet..." str 85
praca magisterska, biblioteka FAPAK 31.VIII.2005. uk

351 | P
21.8.780

dańsk - olina

Golub -
Brodnica
Wabrzeżno

z d. Grajkowska

ps. "Danka"

obacmie
Kreczman - Tomaszek Helene

Kreczman. Tomaszek Helena

